

MATKAOPAS

Haaparanta – Karunki – Ylitornio – Pello – Pa-
jala – Junosuanto – Vittanki – Kiiruna – Vas-
kivuori – Jällivaara – Ylikainuu – Mora-
järvi – Alakainuu – Haaparanta.

Lyhyt selostus yllämainitun reitin nähtävyyksistä
ja asutuskeskuksista

Suomalaisia matkailijoita Kiirunan kaivoksilla.

Kaarlio Markkanen

Opettaja — KEMI — Suomi

TURISTI HOTELLI

Kemi. Puhelin 152 (oma keskus)

Siistit, rauhalliset huoneet ja hyvä ravintola

Suosittelaa

Hotelli Kaleva

K e m i

Ensiluokkainen matkailijahotelli ja ravintola

Puhelin 3 ja 345

Puhelimet huoneisiin.

Suosittelaa.

Matkustajakoti

POHJOLA

KEMI Maantiekatu 31. Puhelin 400
(lähellä asemaa)

Siistit, rauhalliset huoneet

Suosittelaa!

KEMIN

URHEILUAITTA

Nahkurink. 3. Puh. 441

**Urheilu- ja
retkeilyvälineitä**

Suosittelaa.

KAUPUNGIN HOTELLI TORNIO

1 l. hotelli ja ravintola

Puistohotelli

Tornio

Suosittelaa!

Silmäys Ruotsin itäiseen rajaseutuun ja sen retkeilymahdollisuuksiin.

Kun matkailija tai retkeilijä saapuu Tornionjoen rannalle, avautuvat hänen eteensä naapurimaan, Ruotsin, rannat. Maisemat ovat samanlaisia kuin Suomen puolella ja asutuskin on suurimmalta osalta suomalaista. Tämä Ruotsin suomalaisten asutusalue ja sitä pohjoisessa sekä lännessä rajoittava tunturiseutu, tarjoavat matkailijalle ja retkeilijälle mitä otollisimmat retkeilymahdollisuudet. Seuraavassa luodaan silmäys mainittuun laajaan alueeseen ja tutustutetaan erääseen ehkä enimminkin nähtävyyksiä tarjoavaan retkeilyreittiin.

Suomalaisten asutusalue.

Norrbottenin lääni, johon mainittu suomalaisasutus-
seutu kokonaisuudessaan kuuluu, on laajuudeltaan 72 200 km². Tällä alueella asuu vähän yli 180 000 asukasta, siis keskimäärin vain vähän enemmän kuin 2 asukasta neliökilometrillä. Tästä asukasmäärästä on lähes 30 000 suomalaista ja 4 500 lappalaista, loput ruotsalaisia. Suomalaisten asutusalue sijaitsee pääasiassa läntisellä rajaseudulla, Tornionjoen varrella. Alueen leveys rannikolla on vain n. 30 km., mutta Korpilompolon eteläpuolella se laajenee, käsittäen jo Kiirunan kohdalla yli 150 km. leveän alueen. Suomalaisten asutusrajan äärimmäiset pisteet ovat Jällivaaran ja Kiirunan itäpuolella, Jukkasjärven pohjoispuolella ja sieltä aina rajan läheisyydessä olevaan Kare-suuntoon asti, jossa se yhtyy Suomen rajaan. Jällivaaran etelä- ja länsipuolella, sekä Kiirunassa ja sen länsipuolella on suomalaisten ja ruotsalaisten, sekä suomalaisten ja lappalaisten yhteisiä asuma-alueita. Yleensä voimme sanoa, että mainitun läänin ranta-alueella asuu ruotsalaisia, ylänköseudulla suomalaisia ja tunturiseudulla lappalaisia. Viimeksimainitut taitavat oman kielensä ohella melko yleisesti suomea ja ruotsia.

Kartat ja varusteet.

Kartoista ovat parhaat Ruotsin Autokerhon ja Matkailijayhdistyksen yhdessä toimittamat kartat, vihkot N:o 21

ja 23. Mittakaava niissä on 1: 300 000, hinta à 2 kr. Mikäli pyritään läntiselle tunturiseudulle, tulee hankkia seutujen erikoiskarttoja (mittakaava 1: 100 000), sillä edellämainittujen yhdistysten toimittamista kartoista puuttuvat (1937) vihkot 22 ja 24. Matkailukäsikirjasta "Norra Lappland" löytää jokainen tarkat tiedot koko mainitusta alueesta. Sen hinta on 4 kr. Mainitun kirjan liitteenä on myös melko hyvä kartta, jossa etenkin tunturiseutu on edustavasti esitetty. Kirjassa on lisäksi Akka-, Sulitelma- ja Kebnekaisetunturien alueista erikoiskartat, mittakaava 1: 100 000.

Ne, jotka aikovat pyrkiä Ruotsin matkailualueille, kuten Abiskoon, Kebnekaiselle y.m. saavat esittelylehtisiä ilmaiseksi Ruotsin Matkailijayhdistykseltä, os. Tukholma, Stureplan 6. Postimaksu liitettävä tilaukseen.

Mikäli pyritään retkeilemään vain suomalaisalueella, tullaan toimeen tavallisin retkellyvarustein. Parin kolmen päivän tunturiretken lisävarusteet voidaan vuokrata lähimiltä matkailumajoilta. Mutta jos ajotaan kauemmin viipyä tuntureilla ja tehdä siellä kiertoretkiä, tulee varata tunturiretkivarusteet mukaansa. Tällöin on tarkoin tutustuttava etukäteen reittiin, jotta retkellä ei sattuisi ikäviä yllätyksiä.

Matkantekomahdollisuudet.

Tiet ovat Ruotsissa tunnetusti hyviä ja niistä pidetään huolta. Siksi rajan tuolle puolen lähteekin mielellään retkeilemään polkupyörällä. Parhaimmassa kunnossa on Haaparannasta Tukholmaan johtava n.k. valtakunnan tie. Se on kymmenkuntametriä leveä ja kesäisin sileä kuin asfalttipäällysteiset tiet. Muut rajan läheisyydessä olevat tiet ovat kapeampia, mutta hyvässä kunnossa. Niinpä teitä "suolataan" huomattavasti enemmän kuin meillä. Esim. Haaparannalta Pajalan kautta Kiirunaan johtava tie on suurimmaksi osaksi "suolattu", siis pölyvapaa.

Autoliikenne Haaparannasta on vilkasta. Linjoilla kulkee 1—2 vaunua päivässä joka suuntaan. Lähempiä tietoja näiden aikatauluista saa rautatieasemilta ja liikenneopista.

Junallakin pääsee matkaa tekemään. Haaparannalta kulkee juna jokivartta ylös aina Ylitorniolle asti. Väliasemalta, Karungista, haaraantuu rata länteen lähimpänä kaupunkina Boden. Sieltä pääsee junalla pohjoiseen Norjan Narvikiin, rannikolle Luulajaan (Luleå) ja länteen aina Tukholmaan asti. Ennen kesäkuun 15 päivää ja elokuun 15 päivän jälkeen tarjoavat Ruotsin rautatiet 50 % alennuksen niille matkailijoille ja retkeilijöille, jotka ostavat

edestakaisen lipun Abiskoon, Ruotsin huomattavimpaan Lapinmatkailun keskukseseen (Kiirunasta n. 100 km. pohjoiseen) ja viipyvät mainitulla seudulla vähintään 6 vrk. Myös myydään edestakaisia matkalippuja Kiirunasta Abiskoon ja Narvikiin n. 1/3 hinnalla. Niinpä ensiksimainitun edestakaisen matkan tekee 3 kruunulla ja jälkimmäisen 6 kruunulla. Erinomainen tarjous niille, jotka esim. autoilla tai pyörillä saapuvat Kiirunaan ja haluavat muutamiksi päiviksi poiketa pohjoisille tunturiseuduille.

Rajan ylitys. Ajo vasemmalle.

Tornionjoki, Suomen ja Ruotsin välinen rajajoki, on ylitettävä määrättyillä kohdilla. Ylimenopaikoista saa tiedon seudun asukkailta. Niille, jotka tulevat etelästä käsin ja aikovat heti Ruotsin puolelle, on ylikulku Tornioista käsin luonnollisin. Tornioista Haaparannalle on välitön tieyhteys. Tornio- ja Muoniojokien ylitys on tehtävä lautalla tai veneillä.

Kun saavutaan Tornion ja Haaparannan välisen tienkereen alkupäähän, on poikettava Suomen puolella olevaan Tornion tullikamariin matkakorttia leimauttamaan. Tilapäistä Haaparannalla käyntiä varten saa Tornion poliisimestarilta lupatodistuksia à 8: —, jos matkaaaja voi osoittaa henkilöllisyytensä.

Suomenpuoleisten tullimuodollisuuksien jälkeen jatkuu matka siltapengertä pitkin Ruotsin puolelle. Mikäli saavutaan rajalle kulkuneuvoilla, voi niillä päästä aina Ruotsin tulliin asti, mutta ei pidemmälle. Siitä eteenpäin pääsee ajoneuvoilla noudattamalla erikoismääräyksiä, joiden selostaminen ei kuulu tämän vihkosen puitteisiin. Polkupyörän vienti Ruotsiin ei kuitenkaan tuota vaikeuksia, jos pyörän omistaja palatessaan voi esittää todisteita siitä, että pyörä on ostettu Suomesta.

Tornion ja Haaparannan välisellä sillalla on ilmoitus, että ajo Ruotsissa tapahtuu vasemmalla puolella tietä. Tämä määräys on meille suomalaisille aluksi haitallinen, mutta myöhemmin siihen tottuu.

Haaparannalla odottaa tulijaa tullivartija, joka leimaa matkakortin ja mahdollisesti tarkastaa mukana seuraavat tavarat. Tällöin tupakkarasiat ovat leimautettavat. Tupakkaa saa tuoda muassaan 4 rasiaa. Jos joudutaan tulissa hetkisen odottamaan, saatetaan havaita, että haaparantalaiset ostavat kaiken tupakkansa Suomen puolelta, 4 rasiaa kerrallaan. Tämän määrän he leimauttavat tul-

lissa. Ruotsalaiset tupakat ovat 3—5 kertaa kalliimpia kuin vastaavan hintaiset suomalaiset. Suomalaiset savukkeet ovat siksi haluttuja Ruotsissa, samoin Norjassakin.

Eräs suosittu retkeilyreitti.

Jo useita vuosisatoja ovat Pohjan miehet retkeilleet Tornionjokea pitkin ylöspäin etsien pääsytieta Atlantille. Näillä retkillään ovat he saapuneet aina Tornionjärvelle asti. Sen päästä ei ole kuin 30—40 km. lähimmän vuonon, Rombakeninvuonon, pohjukkaan. Tälläkin matkalla on vielä useita pieniä tunturijärviä, joten veneitä piti kuljettaa maitse vain kapeiden kannaksien poikki. — Retkiltään toivat Pohjan miehet muassaan yli 100-kiloista Ruijan pallasta, muita valtameren kaloja ja Atlantin rantamaiden antimia.

Tämän reitin varrella ovat myös suomalaisasutusseudun huomattavimmat nähtävyydet. Seuraavassa tutustutaan tähän matkareittiin, joka maanteitse kulkien lähtee Haaparannalta ja jatkuu Ylitornion (Övertorneå), Pellon, Pajalan, Junosuannon (Junosuando) ja Vittangin kautta päätyen Kiirunaan (Kiruna). Paluumatkan voi tehdä Vaskivuoren (Svappavaara), Jällivaaran (Gällivare), Ylikainuun (Överkalix), Morajärven (Morjärven) ja Kainuun (Kalix) kautta takaisin Haaparannalle.

Haaparanta.

Kun Suomen sota päättyi vuonna 1809, oli Haaparanta vain Tornion liepeillä oleva pienoinen kylä. Rauhan teossa Tornion jouduttua Suomen puolelle, jäi Ruotsi ilman raja-kaupunkia, mutta sellainen kehkeytyi pian Haaparannasta, joka sai kaupunkioikeutensa vuonna 1842. Tällä hetkellä on kaupungissa asukkaita yli 2 ½ tuhatta henkeä.

Maailmansodan aikana (vuosina 1914—1918) olivat Tornio ja Haaparanta maailman valtateiden ”veräjinä”, sillä yhteys Venäjältä länteen ja Ruotsista itään kävi näiden kaupunkien kautta. Tämän ajan muistona on Haaparannalla nykyiseen liikenteeseen suhteettoman suuri rautatieasema hotelleineen, sekä hautausmaalla patsas, jonka alle on haudattu 205 itävaltalaisista, 11 saksalaista ja 3 turkkilaista sotilasta. Invalideina he olivat palaamassa kotimaahansa, mutta vaihdon aikana kuolivat rajalla. Muistopatsaan on pystyttänyt Ruotsin invalidien huoltoyhdistys. Patsas on muisto siitä järkyttävästä, loppumattomasta kär-

sivien joukosta, joka maailmansodan aikana lakkaamattomana virtana vyöryi rajan poikki.

Tällä hetkellä on liikenne Suomesta Ruotsiin ja päin vastoin melko hiljaista. Vain kesäaikana se osoittaa vilkastumista. Silloin lukuisat matkailijat ylittävät rajan kumpaankin suuntaan.

Haaparannan nähtävyyksistä mainittakoon torin varrella sijaitseva kaupungintalo hotelleineen, yhteiskoulu sekä alakouluseminaari. Viimeksimainittu toimii vanhassa kasarmirakennuksessa torin laidalla. Sen viereisessä rakennuksessa on kirjakauppa (Haparanda Bokhandel), josta voidaan ostaa karttoja ja oppaita. Centralkahvilassa, vähän torista etelään, myydään myös postikortteja sekä -merkkejä. Siellä saa matkaa lukea Haaparannanlehteä (Haparandabladet). Tämä lehti on sikäli ainutlaatuinen, että osa siitä on painettu suomenkielellä. Lehti tyydyttää pääasiassa rajaseudun suomalaisasutuksen uutistarpeet.

Haaparanta on kaksikielinen kaupunki. Kaikkialla tulee toimeen suomenkielellä. Vain postissa, lennätinkonttorissa ja rautatieasemalla tahtoo suomella selviäminen tuottaa vaikeuksia.

Kulutustavaroista, jotka ovat halvempia kuin Suomessa, mainittakoon kahvi, erilaiset sokerilaadut, suklaa, silkkitavarat y.m.

Haaparanta—Karunki (26 km.)—Ylitornio (47 km.)

Tornionjokilaakso ei ole niin suuressa määrin matkailijain ja retkeilijäin käyttämä matkareitti kuin se ansaitseisi. Näinkin pohjoisessa on joen varrella harvinaisen rikas kasvullisuus, näköalapaikoista ei ole puutetta ja majesteettillisen komea Tornionjoki, jota naapurimaassamme kutsutaan myös "Ruotsin Niiliksi", on harvinaisen komea nähtävyys etenkin keväällä tai varhain kesällä suurten tulvien aikana.

Tornionjokilaakso on maaperältään hedelmällistä seutua. Siksi asutustiheys on huomattavan suuri. Haaparannalta aina Pelloon asti näkee kaikkialla joen kummallakin puolella melko isoja ja vauraita taloja. Metsäseudut tällä matkaosuudella ovat vähäisiä. Asujamisto elää pääasiassa maanviljelyksellä, mutta talollisetkin käyvät talvisin myös tukkitöissä. Keväällä nuoremmat lähtevät uittopoluille lähettääkseen Pohjolan "vihreätä kultaa" maailman markkinoille.

Seuraavassa esityksessä **KILOMETRIMÄÄRÄT OVAT VAIN SUUNNILLEEN OIKEITA**, sillä tien oikaiseminen on

koko reitin varrella useissa paikoissa käynnissä. Haaparannalta pohjoiseen on ensimmäinen kylä

MATTILA, 6 km.

ALAVOJAKKALA, 2 km.

YLIVOJAKKALA, 3 km. "Jatulintaras", merkillinen kivi-röykkiö läheisellä Revonsaarella.

KUKKOLANKOSKI, 6 km. Ensimmäinen huomattavampi nähtävyys. Rannalla kaksi sahaa ja myllyä. Keväällä ja kesällä pyydetään koskesta padoilla, ongella ja lipoilla lohia sekä taimenia. Jaakonpäivän tienoilla kokoontuu seudun väki sekä Suomen että Ruotsin puolella viettämään n.k. siikasunnuntaita. — Varsinaisesta Kukkolan kylästä, joka on vähän ylempänä, erkanee tie länteen Aavajärven kautta Haaparannan—Kainuun tielle ja toinen haara Björkfors'in kautta Kainuuseen.

Karungin kirkonkylä 7 km. Virallisen nimen ohella käytetään nimitystä Karl Gustaf. Tie ja rautatie länteen Kainuun jokivarressa olevalle Morajärvelle. Rautatie jatkuu sieltä edelleen aina Tukholmaan asti. Maailmansodan aikana huomattava risteyskohta. N. 2 km. kylästä pohjoiseen on Matojoen puro. Laaja näköala Tornionjoelle, jossa on saari, Isomatalla ja 48:s rajapyykki.

LEHTIKANGAS (Lövheden), 3 km.

KANKAANRANTA (Tornesel), 4 km.

KORPIKYLÄ (Skogskärr), 4 km. Seudun suurimpia kyliä.

POTILA, 4 km. Lähellä pieniä koskia, huomattavin Vuentokoski.

VITSANIEMI (Risudden), 3 km. Vaaramaisemaseutu alkaa. Tie etelään Matojärven kylään.

KIIMAVAARA, 3 km. edell. kylästä, korkeus 171 m.

HIETANIEMI, 4 km. Oikealla kirkko tapuleineen. Työtupa ja kunnalliskoti.

KOIVUKYLÄ, 3 km. Tie etelään Lappträskin asemalle.

LUPPION PYSÄKKI, 5 km. Tie Armasjoen ylitse. Joki saa alkunsa lähellä olevasta samannimisestä järvestä.

LUPPIOVAARA, 3 km. tien vasemmalla puolella, korkeus 192 m. Huippu muistuttaa sokerikeon päätä. Seudun asukkaiden juhannuksen viettopaikka. Vastapäätä Suomen puolella Ylitornion kirkonkylä. Luppiolle kiipee helposti etelästä käsin puolessa tunnissa. Kallioon hakattujen nimien joukossa tapaa Frans Mikael Franzen'in nimen sekä vuosiluvun 1835.

ALKKULA (Alkullen), 4 km.

RUSKOLA, 4 km.

Ylitornio 3 km. Matarengin suuren ja väkirkkaan kylän vieressä, Särkivaaran itäpäässä. Vaaran päällä on luhtirakennuksessa museo. Majatalo ja hotelli, useita liikkeitä ja kauppoja. Vilkas yhdysliikenne ylempään Tornionjokivarteen. Useiden teiden yhtymäkohta. Postikonttori rautatieasemalla. Rautatie päättyy tähän. Posti-, lennätin ja puhelinasema. Lääkäri, apteekki, maakuntaparrantola ja sairaala. Koulukoti. Ruotsin pankin haarakonttori. Ylitornion säästöpankki. Ylitornion, v. 1935 restauroitu, vanha kirkko on nähtävyyks. Se on peräisin vuodelta 1617 ja erittäin kaunis. Sisällä on m.m. monia kauniita puuveistoksia. Tekstit sisällä ja ulkona ovat vanhaa suomal. raamatunkieltä. — Kylässä on kansanopisto, johon kuuluu kansanopisto, maamieskoulu ja maatalouskoulu.

Vastapäätä, Suomen puolella, on Aavasaksan vaara, korkeus 222 m. Juhannuksena näkyy sen päältä aurinko 3 vrk. Silloin kokoontuu sinne väkeä kautta koko maakunnan yötöntä yötä viettämään.

Kylästä tie (länteen) Ylikainuuseen ja myöhemmin (luoteeseen) Korpilompoloon.

Ylitornio—Pello (60 km.)—Pajala (56 km.)

HAAPAKYLÄ, 3 km. Tieltä kaunis näköala yli jokivarren.

PIRTTINIEMI, 2 km.

KUIVAKANGAS, 3 km. Herätysseuraaja Huhtasaaren syntymäkylä.

SUOKOLOJOKI, 3 km. Se saa alkunsa lähellä olevasta samannimisestä järvestä.

TORAKANKORVA, 3 km. Ensimmäinen huomattavampi metsäseutu alkaa.

NISKANPÄÄ, 9 km. Suurehkoja taloja. Pienen Juoviojen sillan kohdalla katkaistaan **NAPAPIIRIN RAJA**.

JUOKSENKI, 4 km. Suurehko kylä.

LAMPISENPÄÄ, 3 km. Tie eroaa Tornionjoesta. Joki silti aivan lähellä.

SVANSTEIN (Turtola), 7 km. "Tornion laakson helmi". Vastapäätä Suomen Turtolaa. Kappelikirkko. Vuodesta 1753 lähtien oli täällä rautatehdas, mutta lopetti se seuraavalla vuosisadalla kannattamattomana toimintansa. Vähäinen sahalaitos. Työtupa. Lännessä Pullinkivaara, korkeus 335 m. Tie luoteeseen Aapualle. Huomattava metsäseutu alkaa jälleen.

NEISTENKANGAS, 17 km. Pöntäjoki ylitetään.

Pello 5 km. Vastapäätä Suomen puolella huomattava asutuskeskus.

JARHOIS, 18 km. Tie länteen Olkamankiin ja Aartojärvelle.

KARDIS, 4 km.

TORINEN, 7 km. Tupojoki ylitetään.

KASSA, 8 km. Joessa Hietasenkoski.

Tornion- ja Muonionjokien yhtymäkohta, 8 km. Sitä ei näy tielle.

KÖNGÄS (Kengis), 13 km. Tie oikealle ent. tehtaalle, 1 km. Tämä rautatehdas on vanhin Norrbottenin läänissä ja paras n.k. Köngäsen laitoksista. Tehdas alkoi toimintansa vuonna 1645. Kaarle XII sotien aikana loppui tehdaslaitoksen toiminta ja v. 1717 venäläiset sen polttivat. Sen jälkeen alkoivat maanviljelys ja karjanhoito alueella kehittyä. Mylly ja saha toimivat 20 m. korkean Köngäsenkosken voimalla. Padoista, joita vieläkin on koskessa, saadaan runsaasti lohia. Niitä koetaan kesäkuun puolivälistä heinäkuun puoliväliin joka päivä kello 8 ja 19. Herraskartano kosken varrella on rakennettu vuonna 1805. Suomalaisalo vanhan myllyn kohdalla. Saari koskien välissä erittäin kaunis. — Tie pohjoiseen.

Pajala 6 km. Suuri ja vilkas kirkonkylä. Asukkaita noin 700—800. Majatalo, posti, lennätin ja puhelin-asema. Lääkäri, apteekki, sairastupa, kulkutautisairaala. Useita liikkeitä. Ylitornio—Pajala autolinjan päätekohta. Pajalan kirkko oli aikaisemmin Köngäsessä, josta se v. 1863 siirrettiin Pajalaan. — Täällä vietti Pohjolan suuri hengellinen herättäjä Lars Levi Laestadius viimeiset elämänsä vuodet ja on haudattuna sen hautausmaahan. Hauta sijaitsee tien vasemmalla puolella olevan hautausmaan oikealla laidalla, muutamien matalahkojen puiden juurella. Hauta**RISTI** on tehty kivistä ja siihen on kiinnitetty vainajan kuva. — Pajalasta erkanee tie etelään, Pirttiniemeen ja Korpilompoloon. Ensiksimainitun paikan kautta pääsee myös Ylitorniolle.

*Pajala—Junosuanto (59 km.)—Vittanki (57 km.)—
Vaskivuori (28 km.)—Kiiruna (43 km.)*

AUTIO, 8 km. Tien risteys, mistä tie pohjoiseen, Muodoslompoloon.

ERKHEIKKI, 3 km. Mallikartano huomattavine maatalousineen.

ANTTIS, 20 km. Tie Täräntöön ja siitä edelleen Korpilompoloon.

LOVIKKA, 14 km. Kuuluisien "Lovikan vanttuitten" koptipaikka.

PALOKORVA, 4 km. Kauniilla paikalla. Lainionjoki yhtyy Tornionjokeen muodostaen Pipiön saaren. Masuunin rauniot.

TORNIONKOSKI, 3 km. Mukava leiriytymispaikka kedolla, kosken rannalla.

Junosuanto 7 km. Kappeli. Posti, lennätin ja puhelinasema. Sairashuone. Useita kauppoja. Virkeän J.U.F.-puutarhaliikkeen kotiseutu. Tie (lossi) pohjoiseen Kangoksen kautta Parkalompoloon.

N.k. **TÄRÄNNÖN KAHTAANNEJUOKSU** (bifurkatio), 5 km. Kerrotaan, että aikoinaan oli Tornionjoesta vain pieni puro Tärännönjokeen. Erään suuren tulvan aikana lohkaisivat jäät ja tulviva vesi leveän uoman mainittuun puroon, ja niin jakautuu Tornionjoki tällä kohdalla kahteen osaan antaen siis huomattavan osan vettänsä Tärännön joen kautta Kainuunjokeen.

Tienristeys, 13 km. Tie kaakkoon Ruoko- ja Saittajärvelle. **LAPIN MAISEMAT ALKAVAT.**

RAUTAJOEN KANJONI, 1 km. Noustaan suoseudulta tien korkeimmalle kohdalle. Vasemmalla, siis eteläpuolella tietä, on muutaman kymmenen metrin päässä jyrkkä kanjonimuodostuma. Jyrkännettä voi eräissä kohdin laskeutua alas aina alla virtaavan pienen Rautajoen partaalle asti.

MASUUNINKYLÄ (Masungsbyn), 3 km. Vuonna 1644 alkoi täällä huomattava rautamalmikaivos toimintansa. Masuuni ja harkkorautalaitos vuodesta 1647 lähtien, muutti myöhemmin Tornionkoskelle ja Palokorvaan avaten mahdollisuudet Kängäsen laitoksille. Tie etelään.

NANKIJÄRVI, 13 km. josta lyhyt tie Merasjärvelle (oikealla). Vasemmalla edessä Nankitunturi, korkeus 517 m. Laaja järviolue alkaa.

TIENRISTEYS, 11 km. Tie koilliseen, Kuoksuun ja sen kautta Lainioon.

Vittanki 11 km. Suuri ja vilkas kirkonkylä. Kylässä tehty eräs maailman rikkaimmista grafiittilöydöistä. Puhelin ja lennätin, lääkäri, sairaala, useita liikkeitä. Tie pohjoiseen, Karesuuntoon. Joen niemekkeellä kirkko. Pysäjärvä, tie etelään Parakkaan. — Pysäjärven rantoja jatkuu tie. N. 15 km. tienoilla vasemmalla Ärjärova, korkeus 456 m. Lähellä seuraavaa kylää vasemmalla Luongas-tunturit, lähimmän korkeus 662 m., kauempana olevan 633 m.

Vaskivuori (Svappavaara) 28 km. Vanha malmikenttäseutu, tunnettu jo 1600-luvulla, malmipitoisuus n. 60 %. Vuonna 1908 joutui se valtion haltuun. Tie etelään, Jällivaaraan y.m.

MERTAINEN, 14 km. Oikealla samanniminen tunturi, korkeus 629 m. Tunturi ja sen ympäristö muodostavat huomattavan rautamalmikentän, jonka rautapitoisuus on 65 %. Malmikentän on arvioitu tuottavan n. 40 à 50 milj. tonnia rautamalmia.

ALTTAJÄRVI, 12 km. Tie (3 km.) pohjoiseen Jukkasjärven rantaan. Oikealla Etnoloittimavaara, korkeus 563 m., vasemmalla Aptasvaara, 617 m.

TUOLLUVAARA, 3 km. Suora yhteys pohjoiseen Jukkasjärven lossille, josta edelleen 5 km. kirkolle. Jukkasjärvelle kannattaa poiketa, sillä se on huomattava lappalais-asutuskeskus. Keskitalvella kokoontuvat lappalaiset kylään. Koulun pihamaalla on lappalaislapsia varten omituiset, kodan muotoiset asunnot. Kylässä on kunnalliskoti, majatalo, posti, lennätin ja puhelinasema, pari myymälää, y.m. Jo 1611 oli Jukkasjärvellä kirkko. Nykyinen kirkko on vuodelta 1726. Matkailijoille näytetään kirkkoa vapaaehtoista maksua vastaan. Näyttäjän saa n. 300 m. päässä järven rannalla olevasta talosta. Kirkko on sisältä miellyttävän näköinen. Siellä on Ruotsin Matkailijayhdistyksen vieraskirja. Seinällä on tauluja muistona ranskalaisten siellä käynnistä. — Lappalaisten jumalanpalvelukset kastamismenoiheen y.m. toimituksineen ovat nähtävyyksiä.

Kiiruna.

Tuolluvaarasta Kiirunaan on 14 km. Kiiruna on Ruotsin Pohjois-Lapin huomattavin asutuskeskus keskellä tyyppillistä vaivaiskoivualuetta. Sitä ympäröivät joka puolelta laajat suo- ja vaivaiskoivutäytteiset maisemat. Kauempana on korkeita vaaroja ja tuntureja. Kiirunaan näkyy m.m. Kebnekaise.

Kun matkamies saapuu Kiirunaan, avautuu hänen eteensä laajojen autiomaiden keskellä väkirikas ja työntäyteinen kaivostoimintakeskus, jonka vertaisia on vain harvoja maailmassa. Täällä lumen ja jään valtakunnan rajoilla, monessa suhteessa vaikeissa oloissa, elää toistakymmentätuhatta ihmistä saaden suurimmalta osalta toimeentulonsa rautamalmikaivoksista.

Kierunavaara, joka on malmikeskuksen vanha nimi, on tunnettu jo vuodesta 1736 lähtien, mutta vasta sen jälkeen, kun vuonna 1902 rautatie Bodenista Narvikiin valmistui,

voitiin varsinaisen malmin louhinta alkaa. Tutkimuksissa on todettu, että yhtenäinen malmialue on n. 5 000 m. pitkä ja 140—200 m. leveä. Tällä alueella on tehty koeporauksia aina 750 metrin syvyyteen ja sielläkin on malmiesiintymän leveys vielä n. 60 m. Koko malmimäärä on arvioitu 1 miljardiksi tonniksi, mutta on todennäköisesti paljon suurempi. Kun malmin rautaprosenttimäärä on yli 70 %, ymmärtää jokainen helposti, miten äärettömät rikkaudet vaara edelleen kätkee itseensä. Syystä kutsutaankin malmialuetta ”Ruotsin kassakirstuksi”.

Pääsy Kiirunavaaran rautamalmikaivoksille on varsin helppoa. Kaivosten konttorista saatavalla lupalipulla päästään määräaikoina sähköllä käypään vuoristoradan junaan, joka pian kiidättää matkaaajan kaivannoille. Täällä avautuu katsojan eteen mitä mahtavin näky. Kun malmia on saatavissa aina vuoren pinnalta lähtien, on vaara päältä käsin halkaistu kahtia ja malmin louhinta tapahtuu kaivannon laidoilta, osittain myös pohjasta. Näin irroitettu malmi lasketaan putkia myöten suoraan maan alla kulkeviin rautatievaunuihin, jotka sähköistetyt junat vievät Luossajärven alitse malmiasemalle. Sieltä matka jatkuu pohjoiseen ja etelään maailman markkinoille.

Kaivoksilla on päivisin käynnissä kuumeinen työ. Reikiä porataan ja niihin laitetaan useita kymmeniä kiloja dynamiittia. Kolme kertaa päivässä räjäytetään valmiita panoksia. Tällöin vuoren seinämästä repeää suuria paloja, valtavat malmimöhkäleet lentelevät joka taholle ja korvia huumaava pamaus järkyttää koko tienoota. Räjähdykset ovat niin voimakkaita, että ne kuuluvat useiden kymmenien, jopa satojen kilometrien päähän Kiirunasta. Niinpä kerrotaan, että Suomen enontekiöläiset tarkistavat kellonsa näiden räjähdysten mukaan. Ne näet, turvallisuussyistä, toimitetaan aina täsmälleen samaan aikaan päivästä.

Malmia ei lainkaan jalosteta Kiirunassa. Sellaisenaan se lähetetään maailman markkinoille. Parhaat ostajat ovat Saksa ja Englanti.

Kiirunavaaran ohella saadaan Luossavaarastakin malmia. Tämä vaara sijaitsee Luossajärven päässä. Malmi louhitaan sieltä suunnilleen samalla tavalla kuin edellämainitustakin vaarasta.

Kiirunavaaran liepeille, vaivaiskoivikon keskelle, on muodostunut vankka asutus. Paikan korkeus on vähän yli 500 m. Asutus on keskittynyt pääasiassa Haukivaaralle. Tälle alueelle on Kirunavaara-Luossavaara yhtiö rakennuttanut huvilakaupungin luontoisen yhdyskunnan. Jokaisen talon ympärillä on laaja pihamaa ja siinä runsaasti

vaivaiskoivuja. Kaduilla ja pienissä puistoissa on myös vaivaiskoivuja, joita hoidetaan ja vaalitaan erikoisella huolella.

Kiirunan kirkko on nähtävyys. Avaimen saa kirkon vahtimestarilta tai kirkkokansliasta. Kiirunan kirkkoherra, joka on lääninrovasti, taitaa suomea. Kirkko on rakennettu puusta vuonna 1912 arkkitehti G. Wickman'in piirustusten mukaan. Väriltään se on sekä ulkoa että sisältä mustanruskea, tummaan pähkinäpuuhun vivahtava. Kirkon katto on lappalaiskodan tyylinen. Sisältä se on yhtä jylhän näköinen kuin ulkoakin, mutta silti aistikas ja kaunis. Puuveistoksia on useita. Alttaritaulun on maalannut prinssi Eugen. Jos kirkko on erikoistyylinen, niin samaa voidaan sanoa alttaritaulustakin. Siihen ei ole kuvattu yhtään elollista olentoa. Se esittää auringonpaisteista päivää lakeudella, jonka keskellä on puuryhmä, lappalaisten uhri-lehto. Se on tauluna kaunis ja luo mieliin vapauttavaa tunnetta, mutta alttaritauluna se on omalaatuinen ja herättää ainakin yksinkertaisessa kansassa kysymyksiä. Niinpä eräs maalaisukko, alttaritaulua katseltuaan, oli puhjennut lausumaan: "Niin, tuossa ovat nuo puut, mutta missä ovat apostolit?"

Kiirunan nähtävyyksistä mainittakoon vielä krematorio. Avaimen saa lähellä asuvalta vahtimestarilta.

Matkareittejä Kiirunasta.

Kiirunasta ei pääse tietä pitkin eteenpäin pohjoiseen eikä länteen. Matkaa on jatkettava joko junalla tai jalkaisin.

Matkareiteistä tunturiseudulle mainittakoon seuraavat:

Junamatka Abiskoon Matkaa n. 100 km. Edes-takainen, 10 p. kestävä lippu maksaa, kuten edellä on mainittu, vain 3 kruunua. Abisko on Ruotsin Lapin huomattavin matkailukeskus. Läheisyydessä on laaja suurunturiseutu. Matkailijahotellista, jossa myös on ryhmämajoitus-huoneita, on n. 10—20 km. matkan päässä ainakin 5—6 1000—1800 m. korkeata tunturia, joilla helposti ehtii päivässä käydä. Joka Kiirunaan tulee, hän ei saa jättää käymättä myöskin Abiskossa.

Junamatka Narvikiin. Abiskosta voi junalla jatkaa matkaansa Narvikiin, Kirunavaara-Luossavaara yhtiön malmin ansiosta syntyneeseen kauniiseen satama-kaupunkiin. Junamatkojen hinnoista mainittu edellä. Tämä kaupunki, joka vuosisatamme alussa oli vain vä-

häinen kalastajakylä Ofotenvuonon pohjalla, on tällä hetkellä huomattava satamakaupunki, jonka jäättömän sataman kautta viedään suuret määrät Pohjois-Ruotsin malmia maailman markkinoille. Asukkaita on (1937) yli 11 tuhatta. Kaupungin ympäristö tarjoaa mitä parhaimmat mahdollisuudet retkeilyyn, sillä itse kaupunki sijaitsee 1270 m. korkean Fagernestunturin liepeillä. Tälle tunturille on rakenteilla hyvä maantie. Se saa alkunsa läheltä asemaa. Muista retkeilyreiteistä mainittakoon matka Beisvuonon tunturille sekä samannimisen vuonon toisella puolella olevalle Kongsbaktingille, korkeus 1576 m. Kannattaa myöskin tehdä matka Skjomenvuonolle, jonka pohjukassa nähdään useita kymmeniä kilometrejä laajan Frostisen-jäätikön reunama n. 1400 m. korkeudessa. — Mainittakoon lopuksi, että Narvik sijaitsee niin jylhän tuntuuriseudun keskellä, että sinne ei omasta maasta ole maantietä (1937) ja rautatiekin vain Ruotsista käsin. Abiskon ja Narvikin välisellä rautatiellä on n. 70 km. matkalla konnaista 23 tunnelia!

Matka Kebnekaiselle, Ruotsin korkeimmalle tunturille, korkeus 2123 m. Maanteitse ajetaan etelään Kaalaluspaan, josta kaksi kertaa viikossa pääsee moottoriveneellä (50 km.) jokia, järviä ja koskia pitkin Nikkaluoktaan. Maksu menosta on 12 kr. Edestakainen matka maksaa 20 kr. Jalkaisin voi matkan taivaltaa kulkien järvien ja jokien rantoja pitkin. Tietä ei ole. Asukkaat puhuvat myös suomea. Nikkaluoktasta jatkuu matka (23 km.) jalkaisin Kebnekaisen matkailumajalle. Maja aukaistaan kesäkuun 22 p:nä ja on käytettävissä kesäkuukausina. Täältä voidaan tehdä monia mielenkiintoisia retkiä 1500—2000 m. korkeille suurtuntureille ja laajoille jäätiköille, joiden viimeksimainittujen pinta-ala on yli 20 neliökilometriä. — Kebnekaisen seutu on, lyhyesti sanoen, retkeilijäin luvattu maa.

Kiiruna—Vaskivuori (43 km.)—Jällivaara (80 km.)

Kiirunan—Vaskivuoren väli on selostettu edellä. Viimeksimainitusta paikasta tie kääntyy suoraan etelään. Tällä tieosuudella on kesällä 4 kertaa viikossa säännöllinen linja-autoliikenne. Tien molemmilla puolilla on laajoja metsä- ja rämemaisemia, mutta myös hyviä leiriytymispaikkoja runsaasti. Edellä mainitut Luongastunturit jäävät vasemmalle, oikealla, n. 7 km. paikkeilla ensiksi Iso- ja Pikku Mitasvaarat (532 m.) sekä myöhemmin Tervasvaara (548 m.). Ennen Lappesuvantoa, etäänpä nä oikealla Nunasvaara (596 m.), vasemmalla Piilijärvi. Lappesuvannossa on

lossi Kainuun (Kalix)-joen ylitse. Lossi on valtion ja vaapaasti käytettävissä. Joessa, pari kilometriä alempana, on Kurkionkoski. — Noin 28 km. paikkeilla vasemmalla Puoltikasvaara, vähän edempänä oikealla Suotojärvi.

MOSKOJÄRVI, 36 km. Majatalo. Noin 5 km. kylästä tie oikealle Auvakkoon. Vasemmalla Leipitunturi, 609 m. Noin 14 km. tienoilla oikealla Harrioive, 614 m., vähän myöhemmin kauempana Sarvessoive, 700 m. sekä tien vieressä Nappar, 533 m.

MUORJEVAARA, 24 km. Oikealla Nautanen 547 m. Muorjevaarasta jatkuu tie vaara- ja tunturimaisemien halki. Noin 10 km. kohdalla tien mutkassa Sorvanen, 455 m.

Jällivaara (Gällivare), 20 km. Asutuskeskuksessa n. 2000 asukasta, joista osa suomalaisia. Rautatiet: etelään Bodeniin, lounaaseen Porjukseen ja Jokkmokk'iin, pohjoiseen Kiirunaan, Malmberget'iin ja Koskuskulleen. Rautatiehotelli, posti, lennätin ja puhelinasema. Useita liikkeitä, m.m. kirjakauppa. Lääkäri, apteekki, lääninsairaala, pankkeja. Huomattavimpia rakennuksia: kansakoulu, käräjä-talo, pankin talo ja kunnalliskoti. Vasarajärven rannalla vanha Lapin puukirkko sekä uusi kirkko. Etelässä Vasaratunturi, (Dundret) 823 m. Sinne on matkaa 5 km. Matka tunturin huipulle kestää n. 2 tuntia. Sieltä on suuremoinen näköala monille suurtuntureille aina 150 km. päähän. **MALMBERGET**, 7 km. pohjoiseen. Huomattavan rautakaivostoiminnan keskus. Asukkaita yli 4000 henkeä, osa suomalaisia. Jällivaarasta jatkuu tie itään, myöhemmin kaakkoon, Ylikainuuseen. Ruotsalaisten asutusalue, jossa on myös suomalaisia, alkaa.

*Jällivaara—Ylikainuu (Överkalix, 155 km.)—
Morajärvi (33 km.)*

Jällivaarasta jatkuu tie Vasarajoen rantaa ja vihdoin sen poikki edelleen. Oikealla Sakajärvi.

LEIPOJÄRVI, 28 km. Majatalo. Tie vasemmalle Dokkas'in kautta Täräntöön ja Masuuninkylään. Tuntureita ei näy enää, vaarojakin on harvemmassa. Ennen seuraa-vaa kylää tie vasemmalle Nattavaaraan ja oikealle Sammak-koon. Oikealla Skrövjoki.

HAKANEN (Hakkas), 24 km. Majatalo. Vasemmalla Sangervaara, 230 m. Tie vasemmalle Järämään. Parikymmentä kilometriä kylästä oikealla Koppelovaara, vasemmalla Särkivaarat.

SKRÖVEN, 24 km. Tiet oikealle ensiksi Storberget'iin ja

myöhemmin Torrivaaraan, vasemmalle Torasjärvelle. Tienoot ovat melko asumattomia metsäseutuja. — Vasemmalla, pitkän matkaa edelleen Skrövanjoki, joka laskee Ylä-Lansjärveen.

YLÄ-LANSJÄRVI, 20 km. Tie vasemmalle järven yli Ängeså'on. Tien oikealla puolella on useita kilometrejä pitkä Lansjärvi. Järven alapäässä pieni, samanniminen kylä, josta tie oikealle Skaiteen, vähän myöhemmin Naisjärvelle. Tien vasemmalla puolella on Landsjoki.

LANDSÄN, 24 km. Tie oikealle Marsjärvelle. Viimeksimainittu joki laskee Orasjärveen, joka on tien vasemmalla puolella. Järven takana Långberget, 216 m. Oikealta tulee tien poikki Bönjoki. Se laskee mainittuun järveen.

GYLJEN, 28 km. Tehdaskartano, ympärillä huomattava asutus. Yläkainuun kaunis järvialue alkaa.

Kangis, 7 km. Ylikainuussa. Suora tieyhteys järven poikki kirkolle ja sieltä itään Ylitorniolle, sekä pohjoiseen, Korpilompoloon. Myös etelään, joen vasenta rantaa, tie Svartbyhyn. — Kangis'ista etelään oikealla Lappberget, 261 m., jolle nuoriso kokoontuu juhannusta viettämään. Aurinko näkyy koko yön. — Ylikainuun kirkko on joen toisella puolella, suuressa Brännän kylässä. Siellä on posti, lennätin ja puhelinasema sekä pankki. Lisäksi on kylässä majatalo, apteekki, kulkutautisairaala, käräjätalo ja koulu-koti sekä useita liikkeitä ja kauppoja. Säännöllinen auto-liikenne Morajärven asemalle.

SVARTBY, 7 km. Ylikainuun suurin kylä. Lossi joen yli. — Tie jatkuu edelleen kulkien kauniin Kainuunjoen vartta alaspäin. — Tie oikealle Kälsjärvelle.

RAKTFORS, 11 km. Majatalo. Urheilukalastajien asuinpaikka samannimisen järven rannalla. Joki haaraantuu muodostaen suuren Forsnäset-saaren. Joessa on useita koskia.

Morajärvi 15 km. Rautatieasema Karungin—Bodenin välisellä rautatienosalla. Kappelikirkko. Puhelinkekus ja lennätin. Hotelli ja kauppoja. Rautatiesilta joen poikki. Morajärven vedet laskevat Kamlungejärveen. Tie etelään Töreen, länteen Niemisel'iin ja Bodeniin, itään Ylimorajärvelle ja edelleen Karunkiin, sekä joen idänpuoleista rantaa pitkin Alakainuuseen (Kalix'iin).

Morajärvi—Alakainuu (Kalix 40 km.)—Haaparanta (56 km.)

Mennään edellämaitun sillan ylitse ja lähdetään taitvaltamaan joen **IDÄNPUOLEISTA RANTAA** pitkin edelleen. Tie ei ole (1937) yhtä hyvässä kunnossa kuin edelliset. Tällä

tiellä on säännöllinen päivittäinen linja-autoliikenne Alakainuun ja Morajärven aseman välillä.

FORSBY, 2 km. Kylä Kamlungejärven rannalla.

KAMLUNGE, noin 10 km. Kylä samannimisen kosken partaalla. Ennen seuraavaa kylää vasemmalla tie Lappträskiin.

BONDERSBYN, 13 km. Tästä alkavat melko taajaan asutut seudut.

Alakainuu (Kalix), 15 km. rannikolla olevan n.k. valtakunnan tien varrella. Huomattavan suuri ja erittäin kaunis kirkonkylä. Aukkaita yli tuhat henkeä. Samannimisen pitäjän pääpaikka. Posti, lennätin ja puhelinasema. Hotelli ja täysihoitola sekä majatalo. Pankkeja. Lääkäri, apteekki, sairastupa, kulkutautisairaala, kunnallinen keski-koulu, ja erittäin komea vanhainkoti. Kirkko 1400-luvulta, kodikas ja kaunis. Huomattavimmat maantiet: joen idänpuoleista rantaa pitkin Karlsborgin sahalle ja massatehtaalle, jonka ympärillä on laaja asutus. Lännenpuoleista rantaa pitkin Storöön, lounaaseen Pälengiin, länteen Töreen j.n.e. Huomattava historiallinen nähtävyys on kylässä Suomen sodan aikainen **TAISTELUPAIKKA**. Sille on laitettu muistomerkit. Niissä mainitaan: "Tässä lepäävät yhdessä vihollinen ja ystävä Venäjän sodanajoilta 1809. 1885 laitettiin muistomerkki". — Käännyttäen itään johtavalle, leveälle "valtakunnan tielle".

NÄSBY, 3 km. Turvakoti heikosti hoidetuille lapsille. Edellämainittu tie Karlsborgiin. Poikakoti mallikartanoineen.

Tienhaara, noin 4 km. Tie koilliseen Björkfors'in kautta Lappträsk'in asemalle.

Tienhaara, 7 km. Tie etelään Paaskeriin (Båtskärsnäs) Axelvik'in sahalle ja satamaan.

SANGIS, 6 km. Kylä Sangisjoen suussa, Pohjanlahden rannalla. Yksityishotelli, posti ja puhelinasema. Viikinkilainen hauta. Tie pohjoiseen Björkfors'iin. Kylän itälaidalla alkaa jälleen suomalaisten asutusalue. Ennen seuraavaa kylää tie pohjoiseen Aavajärvelle.

SÄIVI, 9 km. Kylä Pohjanlahden rannalla.

AAVA, 12 km. Tie etelään Reväsareen ja sieltä laiva-yhteys Seskaröön sahalle. Lähellä, Keräsjoensillalla, 2,36 m. korkea muistopatsas Kustaa III:n ajoilta vuodelta 1792.

NIKKALA, 5 km. Lähellä Karl Johan'in suunniteltu kaupungin paikka. Haaparannan syväsatama vuodesta 1932 lähtien. Kaupunkisuunnitelma vuodelta 1812.

SALMI, 4 km. Entinen Haaparannan satama.

Haaparanta 6 km. Kaupungin esittely on vihkosen alkuosassa.

Haaparannan Kirjakauppa

Torin varrella

*Matkaoppaita
Karttoja
Postikortteja*

Puh. 37

CENTRAL- kahvilaa

*Haaparannalla
suositellaan*

♦
Postikortteja ja postimerkkejä
saatavana

*Ebon'in vaatteet päälle
sopii kaikilla säillä
Arkena tai juhlanan,
kotona tai vieraissa
Ebon'in vaatteet parhaita*

Toiminimi Ebon Johansson
Haaparanta. Puh. 209

Kansallis-Osake-Pankki

Perust. 1889

Maan suurin pankkilaitos

Konttoreita m.m. Kemissä, Torniossa, Ylitorniolla ja Pellossa.

Retkeilijä!

Ainoa julkaisu, josta voi seurata retkeily- ja ulkoilutoiminnan kehitystä sekä omassa maassamme että pääpürteittäin ulkomailia on

RETKEILIJÄ. 12 vähintään 16 sivuista numeroa vuodessa. Tilaushinta 18:—.

O. Kemppainen

Urheiluvälineiden kauppa

Kemi. Puhelin 416

Täydellinen retkeily- ja urheiluvälineiden kauppa

Matkalaukkuja, reppuja,
puukkoja, termospulloja,
matkatarvikesarjoja y. m.

Kemin Rautakauppa Oy.

Kemi. Puhelin 38.